

# עמידת יד־מרדכי - ההישג והציווי

מדברי שמעון אבידן, מפקד גבעתי, ביום יד־מרדכי

המערכה על יד־מרדכי לא החלה עם הפלישה, אלא למעשה עם העליה למקום, והפכה למאבק בנשק ביד משחחלה מלחמת־השחרור. אני חייב להחזירכם אל המצב ששרר אז בדרום. הפיקוד העליון הטיל על כל החטיבות ליצור שטח עברי רצוף; הגבול שנמתח בין חטיבת „הנגב“ ובנינו היה כביש מגדל—בית־גוברין. אך המצב בגזרת ירושלים החמיר. הוזעקו לשם — והישובים הגדולים לאורך כב־ש־החוף נשאר ביד הערבים. היינו אז, בראשית מאי, כבר במצב של כושר ארגוני, נסיון לחימה וכוח־אש שאיפשר להכריע כל כוח ערבי מקומי, גם סדיר למחצה. היינו כגוף אחד, איש לא היה נכדו של פלדמרשל וכולנו צמחנו מתוך העם. עברנו שלבים: מקבוצות קטנות לפלוגות וגדודים, לחטיבות ועוצבות. שלמנו את שכר הלימוד, עשינו שגיאות. כיום, רוב הבעיות שעמדו אז לפנינו אינן בעיות בשביל צה״ל. רק בעיה אחת נשארה — בעית האדם. הוא הלוחם במערכה, והוא המכריע. ואם עלי לסכם מה נתנה לנו יד־מרדכי — הרי נתנה שלושה דברים: את גורם הזמן; גורם המוסר; וגורם הכוח. גורם הזמן: כשחלק ניכר מהכוחות מרותקים בגזרת ירושלים — כל שעת עמידה ביד־מרדכי היתה הצלה למדינת ישראל הצעירה. כל שעה שכאן עצרו, תחת מטר פגזים, את ראש הטור המצרי — סייעה לכוח את הכוחות לאגרוף. כפר־דרום, נירים, יד־מרדכי — נתנו ימים יקרים שקבעו את גורל המדינה. נאבקנו ונלחמנו על כל בית, כל עץ, על כל שעל קרקע בכל מקום. עצם העובדה שהטור המצרי הגיע ל־24 ק״מ מיעדו מעידה על הסכנה בה היתה נתונה המדינה. ימי יד־מרדכי — הם ימי תקומת מדינת ישראל.

גורם המוסר: עשינו שגיאות — אך שגיאות המצרים היו פטליות הרבה יותר. הם העתיקו ספרי־למוד לא שלהם, הזרים לאופי החייל המצרי, ולא הצליחו להעלותו לדרגת לוחם חושב ועצמאי; והם לא הבינו מה רב הכוח הטמון בעם הלוחם על חירותו, מה כוח הסבל ויכולת העמידה, במצבים בלתי שווים. עם חש בשעות מסוימת שקימו בסכנה, ושהוא יכול לכתוב דף־פתיחה בתולדותיו, או דף־מסכם. היות, והמצרים ראו אותנו קבוצות אזרחים מתמרדים כשלא יוכלו לעמוד מול צבא סדיר, היו תכופות שיקוליהם הטקטיים גרועים. כך — עצם השימוש של המצרים בצירי־תנועה אחד, בכביש החוף, במקום להתפשט לרוחב ולאפשר הפעלת כוחותיהם לכאן ולשם — פירושו היה ויתור על פיזור כוחנו. רצון העמידה ללא תנאי — הוא שקבע לא־במעט בטרם התנסינו במאבק עם צבא סדיר. חששנו למאבק זה. כל אדם שעמד תחת אש של כוח עדיף יודע שיש נקודת משבר. אך חישלנו את הפלדה במאבקנו עם האויב המקומי; והיא התחשלה. שילמנו מחיר יקר מאוד בחדשי מלחמת־השחרור הראשונים. הפלמ״ח, והיחידות המגויסות של ארגון ה״הגנה״ איבדו מיטב הפיקוד — כי אצלינו היה מקובל שהמפקד הולך קדימה. בצבא המצרי ראינוהו תכופות הולך עם אקדח שלוף אחרי חייליו. נדמה לי שלא נשמעה עוד פקודה כמו זו שהושמעה בקרב על הקסטל. יחידת „הראל“ נאלצה לסגת בלחץ מאות ערבים, והפקודה היתה: „מפקדים קדימה! טוראים אחורה!“ הטוראים הגיעו לבסיס; המפקדים נשארו. יתכן שאין בכך תבונה, אך לפעמים זהו צורך וחכמה. גורם המוסר, העמידה ללא תנאי — הם שנתנו לנו את הכוח להתמודד.

מכאן לגורם הכוח. ניתן להכות באויב, להפיל בו חללים. הנה, חטיבת „הנגב“ ואנשי ישובי הגבול, נירים וכפר־דרום, הדפו התקפות האויב, פגעו בו. אנשינו ראו את החללים, ואף את השלל. והישוב המה. הנסיון הראשון של התמודדות עם כוח סדיר עבר מבלי שהגענו לנקודת משבר. ועליכן גם את מינוי יד־מרדכי לא קיבלנו כמפלה; כי פינוי תחת לחץ עדיפות יכול גם להיות נבון, על־מנת שנוכל להוסיף ולהילחם. למדנו אז, שאם נשמור דרך־לחימה המתאימה לנו, החלשים — נוכל להם. ידענו כי באין אנו יכולים להתמודד עם האויב בלחימה חזיתית, בקרב יום — יש לשבש תכניותיו, לקחת ממנו את הזימה בקרב־לילה, לצבור כוח — עד שנגיע להתמודדות שקולה ועד ליכולת להכריעו. הנה נאמר שיחידה מחטיבת „גבעתי“, שחררה את יד־מרדכי — אמנם שחרור ללא התנגדות, המצרים כבר נסוגו אבל בשבילנו היה גם בזה סיפוק רב. לא רק שהורד הדגל המצרי, שראינוהו פעמים אין־ספור, ממרחקים, כשהוא מתנוסס מעל ליד־מרדכי — אלא ידענו ששוב יקום הישוב, אשר יחסום את הדרך בבוא העת והצורך. וזה למעשה הלקח שיש לזכרו היום.

ועליכן יש ויש ענין לספר על מלחמת־השחרור. חז״ל אמרו: כל המרבה לספר ביציאת מצרים, הרי זה משובח. גם אנו חייבים בזאת, כי הדברים נשכחים. רבים מדמים שהתחולל פה נס; יש המנסים, אולי שלא במתכוון, להקטין את דמות התקופה; ויש דור חדש אשר כל מה שהתרחש באותם הימים נשמע להם כעלילת המכבים. אך מצבנו לא השתנה ביסודו. תמיד נשאר מעטים מול אויב אפשרי, וחייבים אנו לספר על מה שהיה — כדי ללמוד, כדי להוציא את הלקח — ולהשתמש בו כדרוש לקראת הבאות.